

HORVÁTH VIKTOR

Tankom

Regényrészlet

1962-ben született Pécsen.
Író, műfordító.

Féliünk

1968. január 6. szombat

Szépen mentünk egymás mellett a járdán, de én nagyon féltém, mert a lányt mindig meg kell csókolni, amikor a hazakísérés végén elbúcsúzunk, én viszont még soha nem csókolóztam. Jeges volt az aszfalt, a fagy szorongatta a lábujjaimat. Julikának hívták a lányt.

— Olvastad a cikket a mai Népszabadságban? — kérdeztem Julikától.

Olyan megütközve nézett rám, mintha meg akartam volna csókolni, vagy mintha nem akartam volna megcsókolni. Ez ilyenkor a fiú kötelessége. Mi lesz, ha nem merem? Mi lesz, mire a kapujuk elé érünk?

— Milyen cikket?

Ezt már megenyhülten mondta; még megrovóan, mégis halkán és megbocsátón; nem mertem oldalra nézni, de éreztem, hogy szelíden mosolyog, mint az anyukám, amikor túl gyorsan tömöm magamba a banánt, vagy leeszem az ingemet, mondjuk, csokipudinggal, amelyet nagyon szeretek, de amikor még nem hűlt ki teljesen, folyós, és ilyenkor könnyen az ingemre eshet egy csepp. A csokipuding sokkal sűrűbb, amikor már kihűlt, hasítani lehet a kiskanállal, és a teteje bebőrösödik. A bőrét mindig külön eszem le a tetejéről. Mazsolát is lehet beletenni. Majd meg kell csókolnom.

— Hát... mindjárt a címlapon — mondtam neki. — Ülést tartott a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottsága.

— Igen?

— Igen. Novotnyét leváltották.

— Anyukám hivatalában is leváltották a főosztályvezetőt — mondta erre ő.

— De hát az mégsem ugyanaz. Ez olyan, mintha nálunk leváltanák Kádár elvtársat — elbizonytalanodtam, mert lehet, hogy nem is szabadott volna ezt felhozni példának —, azt mégsem lehet csak úgy. A fontos vezetőket nem lehet úgy leváltani, mint a gyári meghivatali vezetőket, vagy akár a katonaságnál a parancsnokokat.

— A Keith Richardsnak új barátnője van, együtt ittak kólát egy fényképen — mondta Julika.

— Milyen fényképen?

— Az Ifjúsági Magazinban volt. Neked nem jár az IM?

— Nem. Azazhogy de igen, azazhogy nem jár, hanem külön meg szoktam venni az újságosnál — így már könnyebbé vált a helyzetem, mint ha az előfizetést kellene füllenem —, csak a legújabbat még nem vettem meg.

— Cikk is van a fénykép mellett.

— Aha. Igen. Jó, majd megnézem.

Már nagyon szorongtam, mert befordultunk a sarkon, és megláttam a házukat, és a házukon is a lépcsőházkaput. Tudtam, hogy melyik lépcsőház, mert előző nap és azelőtt is már meglestem Julikát, mikor hazament, a lépcsőházba is bementem utána, hogy tudjam, melyik emeleten lakik.

— Novotnýt leváltották, és Dubček lett az első titkár. De azért még Novotný is fontos személyiség. Ő maradt az államelnök. Eddig államelnök is volt és első titkár is egyszerre.

— Első titkár? Milyen első titkár?

— A Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára. De hát nem értem, Julika. Hogyhogy te ezeket nem tudod? Hiszen csehszlovák állampolgár vagy. Szóval csehszlovák vagy. És ezek fontos állampolgári ügyek.

— Igen, tényleg, hát akkor majd figyelek erre — mondta Julika.

— Mostantól Dubček az első titkár.

Megérkeztünk a lépcsőház elé.

— A mai Népszabadság írta... De ez a választás már tegnap történt nálatok.

— Nálunk? Léván?

— Nem, hanem Prágában, Csehszlovákia fővárosában.

— Ja, igen, értem. De mi Léván lakunk — mondta Julika.

— Ja. Ott.

Csak álltunk. Már azt várja, hogy megcsókoljam, gondoltam. Kissé oldalt tartott, lehajtott fejjel állt fél lábbal a lépcsőn, és nem mondott semmit, én pedig nem mertem csinálni semmit. Túl sok idő telt el, ő a kilincstre tette a kezét, lenyomta. Olyan lassan, ahogy a gomolyfelhő úszik enyhén nyikorogva a tavaszi égen.

— Remélem, nálunk nem váltják le Kádár elvtársat — mondtam hirtelen, mielőtt végképp lenyomta volna a kilincset.

Ráérősen csinálta, pedig nem volt rajta kesztyű. Milyen élesen látszik minden részlet, amikor félünk. Nem mintha én félttem volna; csak izgultam. Illetve szorongtam.

— És nem sok az, ha valaki egyszerre első titkár is és államelnök is? — kérdezte ő.

— Mi? Ki?

— A Novotný.

— Ja, nem. Szerintem nem sok. Ha jó kommunista. És ha jól tudja vezetni az országot, akkor lehet egyszerre elnök is és első titkár is. De az igaz, hogy nálunk külön van első titkár, és külön van az elnök.

— És ki az elnök?

— Nálunk? Losonczy Pál. Kádár pedig az első titkár. Látod, most már nálatok is külön vannak a tisztségek.

— Éljen, éljen — mondta, közben kinyitotta a lépcsőházajtót. Fáztak a lábujjaim, és a torkomat összeszorította valami, amitől kitágultak a hangszálaim és a fülem közötti járat, és visszhangosan hallottam a saját hangomat, aztán az egész lejjebb ment, a hasam tájkára, és forró volt.

- Az Ifjúsági Magazin egy haladó újság. A KISZ újságja —
mondtam.
- Érdekel? Megmutatom neked azt a fényképet.
- Melyik fényképet?
- Amelyiken a Rolling Stones és a Brian Jones új barátnője van.
Tiltakoznak a vietnámi háború ellen.
- Az előbb másik embert mondtál. Aki kólát ivott.
- Ja, igen, mert neki is új barátnője van.
- Akkor jó. Hol mutatod meg?
- Hát fönt. Nálunk.
- Fölmehtek?
- Igen, hát persze. Ha akarsz. Akarsz?
- Hát igen. Akarok. De vissza kell mennem az ezredhez.
- Ma kell visszamennem?
- Á, nem. Holnap.
- Akkor feljössz?
- Nincs még túl késő?
- Még nincs. Feljössz?
- Fel.

Az Abwehr

1968 januárjának elején történt ez; vízkereszt napján, persze ez az ünnep már nem érvényes. Elindultunk felfelé a lépcsőházban.

- Jobb lenne mégis, ha holnap mennék fel hozzád.
- Holnap? Holnap hazamegyünk Csehszlovákiába — mondta
Julika.
- Igen? Már holnap?
- Igen. Tudod, csak az ünnepekre jöttünk a keresztanyámékhoz.
- Tudom.
- Honnan tudod?
- Hát, csak úgy gondoltam. De ez a keresztanyaság olyan ide-
jétmúlt klerikális vallás.
- Miért, neked nincs keresztapád meg keresztanyád?
- De van.

Felléptem a második lépcsőfokra, Julika kicsit előrébb, de nem teljesen előttem, hanem csak féloldalasan. Ha mellettem jött volna, lemaradt volna, mert a lépcsők körben mennek, illetve spirálban, és így aki kívül van, annak nagyobb utat kell megtennie, ezért vagy a másik embernek kell lassítania, vagy a külsőnek szaladnia, mi viszont félig egymás felé fordulva mentünk, és minden pihenőnél kerülgetnünk kellett egymást. De legalább nem volt olyan hideg, mint az utcán. Mégis hideg volt a lábam és a kezem.

Az után történt mindez, hogy az előző év őszén a csehszlovák kommunista pártban vitatkozni kezdtek a baráti elvtársak, és Alexander Dubček vitatkozott a legjobban. Mindenki benne reménykedett.

Nem sokat láttam a sötétben.

— Majd meglátogatlak Léván, jó? — mondtam Julikának.

— Jó.

Szerelmes voltam Julikába. Proletárszerelem volt, nehéz szerelem.

Felértünk a magasföldszintre, én mentem volna tovább, ő viszont megállított.

— Hova mész?

— Hát hozzátok. Nem hozzátok megyünk?

— De honnét tudod, hogy hányadikon lakunk?

Rájött, hogy kémkedtem utána. Elszúrtam. De mégsem haragudott, inkább örült, én meg zavarban voltam.

— Nincs itt villany? — és máris megnyomtam az egyik ajtó mellett a lépcsőházi világítás gombot, de nem világítás volt, hanem csengő, és nagyon bántóan cserregett. Én visszafelé rohantam, Julika pedig felfelé, elszakadtunk egymástól. Lent feltéptem a lépcsőházajtót, kiugrottam az utcára, de mégis visszazaladtam a lépcsőházba, viszont nem fölfelé, hanem még tovább lefelé, és elbújtam a pincelejáróban.

Nyílt az ajtó a magasföldszinten. Csend, szuszogás, aztán bentről, távolról egy asszony hangja hallatszott:

— Ki az?

— Ki az, nem tudom, hogy ki az, senki sincs itt, valami hülye kölykök csengettek.

— Huzat van, Béla, jön a hideg, csukd már be az ajtót.

A lakásból sült kolbász és vegyes savanyúság szaga libbent ki.

— Huzat hát. Mert nyitva hagyták a lépcsőházajtót, hogy a roseb egye meg.

Csoszogást hallottam, a lakó lejött a kapuhoz, becsukta, aztán visszament a lakásába, én pedig lapultam odalent. Ilyenkor, veszély idején minden zaj erősebb. Minden szag intenzívebb. Valahol egy televíziókészülék szólt, felismertem a *Kockázat* című sorozat befejező zenéjét, aztán egy bemondónő beszélt valamit, de nem értettem a szavakat, inkább a *Kockázatra* gondoltam. Nagyon szerettem ezt a sorozatot. Már amikor megnézhettem. Klossz kapitány beépült a fasiszta német hadseregbe, persze nem Klossz volt a rendes neve, ez csak álcázó név volt, mert valójában lengyel kém volt; Sztaniszlav Mikulszki. A *Kockázat* lengyel film. Klossz kapitány a németeknél először csak hadnagy, aztán előléptetik valami olyasmi miatt, ami éppen hogy a lengyeleknek és a szovjeteknek jó, de a németek azt hiszik, hogy nekik csinált jót, mert Klossz az ő tisztjük — az Abwehr tisztje —, azazhogy csak azt hiszik a németek. Az Abwehr a német hadsereg kémelhárító hivatala volt. Jellemző Klossz kapitányra ez a ravaszság. Pont abba a hivatalba épült be, amelynek pont őt kellett volna elkapnia. Egyébként a szovjetek és a lengyelek barátok.

A lakó visszament, magára csukta az ajtót a főtt krumpli és a kolbász illatával, mi kicsit vártunk a sötétben, aztán odafentről Julika lesuttogott nekem kiabálva:

- Ott vagy?
- Itt vagyok. Te hol vagy?
- Itt. Gyere fel.

És akkor felmentem

Hármasával szedtem a fokokat. Pedig tartottam tőle, hogy mi lesz, mire felérek, mert tudtam, hogy ugyanott fogok tartani, ahol eddig, mert majd bemegyek a lakásba, Julika leültet a szobájában, megmutatja az Ifjúsági Magazint, lapozgatjuk, nézegetjük a képeket a Beatlesről, a Rolling Stonesról és Jimmy Hendrixről, Julika megmutatja azt az oldalt is, ahol fiatalok kérdezik a doktort a szexről, és ő válaszol nekik a szexről, de ezt majd nem lehet a végtelenségig húzni, végül vagy elbúcsúszom tőle, és akkor éppúgy meg kell majd csókolni, ahogy eddig kellett, vagy pedig ott maradok reggelig, vagy amíg vissza nem megyek az ezredhez, de így is meg kell csókolnom előbb-utóbb. Mégsem lassan akartam felérni, nehogy Julika azt higgye, hogy nem tudok gyorsan felszaladni. Egy férfi gyors és erős.

Az ajtó előtt álltunk, néztük egymást, bentről hallatszott az esti Tévéhíradó szignálja, ilyenkor a képernyőn látszik a hatalmas kamera; előbb oldalra néz, aztán lassan fordul felénk, négy szeme van, hosszú csövekben állnak ki a szemek a fényes burkolatból, egy ember kezeli a kamerát, az arca nem látszik, hanem a négyszemű géppel fordul felénk, és amikor teljesen ránk néz, oldalt, egy kis kéreken csavaroz valamit, aztán kezdődik a híradó.

— Most bedugom a kulcsot és elfordítom, aztán kinyitom az ajtót, és te közben vesd le a cipődet. Én is levetem.

— De miért vetjük le a cipőnket?

— Ssss. Csendesesen kell bemennem a szobámba. Figyelj. Kezdem.

Ahogy a kulcs tolla átfordított egy kis kallantyút ott belül, Julika nem hagyta, hogy a kallantyú csapódjon, hanem ellentartott a holtpontra túljutó kulccsal, és lassan engedte, hogy a rugó ott belül a helyére nyomja a zár alkatrészeit. Csodálkoztam, milyen ügyes lány.

— Vesd már le a cipődet.

Most a kilincset nyomta le ugyanolyan lassan, sokkal nagyobb erővel, mint ami a lenyomásához kell, és sokkal lassabban, mint ahogy lehetne, és amikor ütközésig nyomta, kicsit várt, fülelt, a zár mindkét nyelve visszahúzódott az ajtószárnyba, őrjítő volt, de Julika még nem kezdte meg az ajtónyitást, csak lent tartotta a kilincset.

— Már biztosan megtudták — suttogtam kapkodva.

— Kicsodák?

— A többi baráti vezetők. A német Walter Ulbrichtnak az NDK-ban, például szólt a csehszlovák nagykövet, hogy Novotnýt leváltották, erre Ulbricht elvtárs felvonta a szemöldökét: ahh zóóó, nosh, akkorrr majt meklátjuk, mit mont erre Presnjeff elftárs. Uty pizonj.

— Fogd be. Így nem tudok benyitni, mert meghallanak — mondta ő, de én kicsit féltem.

— Todor Zsivkov elvtárs, a bolgár vezető nyilván már szintén tudja Szófiában: Nyi csak, nyi csak, daragi csekoszlovenszki drugi, mondta Zsivkov elvtárs, vajon mit mond Leonyid Iljics Brezsnyev v Moszkvü? A lengyel Wladyslaw Gomulka elvtárs is csodálkozott Varsóban, és azonnal felhívta a Kremlt.

— Mi a fene az a Kreml? — suttogta Julika.

— A Kreml Moszkvában van. Az Brezsnyev elvtárs vára.

— Hallgass el, kérlek, hogy bemehessünk.

— A román Nicolae Ceaușescu elvtárs nem a Kremlt hívta, hanem a pozsonyi magyar kémeit, szóval a hírszerzőit. Ezt mondta: Aha, aha, tehát azt mondja, Szabó elvtárs, hogy ez a Dubček nem is cseh, hanem egy szlovák? Sztralucsitor! Nagyon helyes. Sztralucsitor példája a proletár internacionálisizmusznak. Minunat. Brezsnyev is így gondolja deszigur. Aztán Tito elvtárs is mérlegelte Novotný leváltását, beszélt Kádár János elvtárral, és elhatározták, hogy megvárják Brezsnyev elvtárs véleményét.

— Kádár János Titótól tudta meg?

— Nem, hanem a prágai magyar nagykövet hívta fel őt telefonon még a Csehszlovák Kommunista Párt plenáris ülése után. Tegnap.

— Jól van. És Brezsnyev végül mit mondott?

— Ezt mondta: nu, ládná. Éto tovaris harasó. Prekrászno.

— Jól van, nagyon okos voltál. Akkor most figyelj. Bemegyünk.

Azzal Julika lassan kinyitotta a bejárati ajtót. Szerencsére sötét volt, az előszoba végében a nagyszoba ajtaja csukva, odabentről kékesen villódzott a képernyő, a fénye szétkenődött a katedrálüvegen; balra a konyha, Julika pedig jobbra mutatott:

— Oda menj be.

Közben rám nézett, én léptem egyet a szobája felé, de valahogy egyszerre mozdultunk, egymásba akadtunk, pedig lassan csináltuk, hozzám ért a haja, rám nézett, és forróságot éreztem a hátamon, inkább a gerincemben, illetve egészen lent, és minden még lassabban folyt ott a sötét előszobában, de ekkor világos lett, és a kattanást is meghallottam. Üreges kis kattanás volt; a villanykapcsoló kallantyú odaütődött a műanyag házhoz, amikor felpöckölték.

— Julika. Hányszor mondtam, hogy ne hozz fel senkit?!

Csak néztünk, aztán Julika megszólalt.

— Igen, de nem azért...

— Főleg este ne hozz fel senkit. Tudod, hogy a keresztapádnak nyugalom kell a szíve miatt.

— De nem, hanem az úttörővezetőnk, izé, a KISZ-titkár, a Párt, a klubban vállalást tettünk közzé a tanulmányi verseny békeharccal a szovjet levelezőtársamat, és vele — itt Julika rám mutatott —, vele kell vállalnom a termelőerők lefordítását.

— Julika, mikor mondtam legutóbb, hogy ne hozz fel idegeneket? Emlékszel, hogy mondtam?

— Emlékszem, anyuka.

— Mikor mondtam?

- Ó... Nem tudom pontosan.
- Tegnap este.
- Igen?
- Igen. Minden nap kérlek, hogy sötétedés után már ne hozz fel senkit játszadozni. Apuka is kért.
- Ó nem az apukám, hanem a te új férjed.

Másnap

Dél előtt ketten ültünk Kádár elvtárs parlamenti dolgozószobájában: ő meg én. Vártunk.

— Amíg várakozunk, beszéljünk — mondta Kádár János.

— Igen, Kádár elvtárs.

— Hagyja csak ezt a formaságot, főhadnagy elvtárs. Ez most amolyan baráti beszélgetés. Csak hogy elüssük az időt. Cigaretta?

— Tessék?

— Azt, azt. Na? Rágyújt?

— Hát, köszönöm. Symp-ho-ni-a.

— Igen. Szimfónia — Kádár elvtárs leszívta a füstöt. — Tudja, a szimfónia erősebb, mint például a Fecske, de gyengébb, mint a Munkás és mint a Kossuth. Úgy hallottam, főhadnagy elvtárs, hogy magának külföldi menyasszonya van.

Heves köhögés fogott el, karikák futkostak a szemem előtt és könnyeztem.

— No, semmi baj, semmi baj. Azt hittem, minden katona dohányzik, de ha maga nem szereti, akkor nem kell dohányoznia.

— Igen. Milyen tanulságos cigarettanevek, Kádár elvtárs. Munkás, Kossuth.

— Valóban. Azért az igazi a Munkás. Kossuth Lajos és Rákóczi Ferenc nagyon igyekeztek, én azt mondom, le a kalappal előttünk, de hát azért csak osztályidegenek voltak, már bocsánat. Rákóczi egyenesen feudális elnyomó volt. Amellett persze harcot indított az osztrák imperialisták ellen, böcsületére legyen mondva. Azt el köll ismerni.

— Valóban, magam is úgy gondolom.

— Na ugye. De a dohányzásról akartam beszélni — mondta Kádár János. — Ha megengedi, elmesélek egy mulatságos történetet Brezsnyev elvtársról; no, ez csak arról jut eszembe, hogy most mindjárt vele fogunk beszélgetni. Tudja, ő is szenvedélyes dohányos, akárcsak én. Igen ám, de a felesége, Viktória Petrovna, féltette Brezsnyev egészségét, és megeskette őt, hogy soha többé nem gyújt rá. Na persze tudjuk, hogy az eskü afféle elavult burzsoá klerikus maradvány. Bár az igaz, hogy a szocializmusban a mi honvédjeink is esküt tesznek. Meg a rendőrök. De ezt csak úgy mondtam. Ugye érti?

— Értem, Kádár elvtárs.

— Akkor jó. Tehát Viktória Petrovna és Brezsnyev elvtárs orvosi megtiltották az SZKP első titkárának, hogy rágyújtson, na már

most, egy világhatalom vezetőjének, a világ legerősebb országa vezetőjének, és az első titkár, képzelje, mit csinált?

— Mit?

— Megígérte nekik. És be is tartotta. Nem gyújtott rá. Hanem egyszer az történt, hogy összefutottam Leonyid Iljicszel egy nemzetközi békekonferencián Szófiában, beszélgettünk a plenáris ülés szünetében, én elővettem a cigarettámat, mert nem tudtam az ő... hát, esküjéről, megkínáltam, erre Brezsnyev azt mondta: gyújtson csak rá maga, nekem megtiltották az orvosok és a feleségem. Én rágyújtottam, erre ő kivette a kezemből a cigarettát, és...

Ebben a pillanatban megcsörrent az asztali telefonkészülék, Kádár elvtárs felvette a kagylót, és nekem is intett, erre én is felvettem a magamét; ez volt a vezetői telefonbeszélgetések tolmácsolásának rendje: a vonal egyik végén Brezsnyev elvtárs a Kremlben, a másik végén Kádár elvtárs az Országházban, mellette pedig én, a segédtolmács, és mindhárman halljuk, amit a másik kettő mond. A rendes tolmács egyébként Barta Nádja elvtársnő volt, de sürgős esetekben, ha ő valami miatt nem volt elérhető, vagy ha nehéz terepre kellett menni, például vadászatra, engem kértek el az ezredemtől. Mert a Moszkvai Katonai Akadémián végeztem a harcokszó parancsnoki szakon, és jól beszéltem oroszul. Kitűnő eredménnyel végeztem.

— Köszönöm, várom a kapcsolást — mondta Kádár János, aztán rám hunyorított —, na, már a vonalban van a Kreml, mindjárt kapcsolják Leonyid Iljicszet, addig mi tartjuk a kagylót. Na, de hol is tartottam?

— Hogy Leonyid Iljics kivette a cigarettát Kádár elvtárs kezéből, mikor Kádár elvtársnak rá tetszett gyújtani.

— Igen. Nahát, kivette a kezemből, beleszívott egy nagyot, és azt mondta...

Ekkor meghallottam Brezsnyev elvtárs hangját a kagylóban. Most először életemben. Nagyon izgultam, de szerencsére kitűnő volt a készülék hangja, és Kádár elvtárs is bátorítón pislogott rám. Ó, milyen fontos ő nekem!

Mi

Milyen lehet ezt olvasni valakinek, aki nem találkozott még országos jelentőségű vezetőkkel? Világpolitikai jelentőségű vezetőkkel beszélni, látni őket, kezét fogni velük, köszönni nekik? Milyen lehet azoknak, aki nem olyan nagyszerű időkben élnek, mint én? Biztosan csodálkoznak, például csodálkozna Zsolti, a barátom az ezrednél, ha tudná, de nem mondhatom el neki, mert ez titok. Biztonsági okokból. Vagy Julika hogy csodálkozna, és biztosan felnézne rám, de neki sem mondhatom el Kádár elvtárs, a Párt és a Népköztársaság biztonsága miatt, mert a nyugatiak lesben állnak, és csak azt lesik, hogy hol árthatnak Kádár Jánosnak és Leonyid Brezsnyevnek, akik védenek bennünket.

Ők irányítják a haladó világot, és ettől olyasmit érezhettünk, amit az emberiség történetében még soha senki nem érzett, és ennek az

érzésnek a neve ez: *mi*. A feudális elnyomók jobbágycsoportjai biztosan nem érezték ezt, hiszen a földesurak kizsákmányolták őket, le is nézték őket, a kapitalizmusban a munkások sem érezték hasonlókat, hiszen csak a tőkésék bérrabszolgái voltak, és nem volt egyenlőség; és régen, a rabszolgatartó társadalomban a rabszolgák sem, mert nem ők birtokolták a termelőeszközöket, hanem éppen hogy őket tekintették termelőeszköznek. Azonban most végre megszűntek az osztályok, és a dolgozók kezükbe vették a sorsukat. Sajátmagának dolgozik a nép, és a vezetők is a népből valók.

Összetartozunk a vezetőkkel; ők velünk vannak, bennük bízunk, ők a vezéreink, őket mutatja a tévé, de ők haragszanak a személyi kultuszért, és megtiltották, hogy a tévé és a rádió őket ünnepelje. Persze a szerkesztők szeretik őket, és a nép is, de megértették, hogy mégis objektívnek kell maradni, és hitelesen tájékoztatják a közvéleményt.

A vezetőink megadják nekünk, harcolnak értünk, elvégzik helyettünk, és nekünk nem kell, mert ők magukra veszik az egész nép harcának a terhét, önként, és velük együtt mi vagyunk a *mi*. Tito Jugoszláviában, Ceaușescu Romániában, Zsivkov Bulgáriában, Gomulka Lengyelországban, Ulbricht az NDK-ban, Dubček Csehszlovákiában, Kádár Magyarországon és Leonid Iljics Brezsnyev a Szovjetunióban.

A népi határőrség szigorúan őrzi a határt, a határtól van az *itt* és az *ott*, a *kint* és a *bent*, a *mi* és az *ők*, a *jók* és a *rosszak*, a biztonságos és az ellenséges, a kommunista és a kapitalista, a keleti és a nyugati, a vörös és a kék, illetve nem biztos, hogy kék, lehetett fekete is vagy másféle színű, de az biztos, hogy *mi* vagyunk a piros, az a másik pedig valami hideg szín a térképen.

Apáink ők. És amikor nem csak a rádióban lehet őket hallani, vagy a tévé szintiszta kékséges villódzásában látni, ott a monitor üvege mögötti világban, amikor igazából találkozunk, és ott állunk előttük, akkor csodálkozunk, hogy *jé*, de hiszen ők is egyszerű emberek. Nem egyszerű emberek, mert csodálatosak, mert az üveg mögül jöttek ki, ezért kicsit magasabb a hangunk, amikor válaszolunk a kérdéseikre, kicsit kisebbek vagyunk, összehúzódnak, hogy lentről nézhessünk rájuk, ahogy az apukánkra és az anyukánkra is lentről nézünk.

Meleg és biztonságos érzés tudni, hogy valaki más, egy felnőtt véd bennünket és harcol értünk, és ha ilyen közel vagyunk hozzájuk, mint most én Kádár Jánoshoz, akkor kissé veszélyben is érzem magam: arra a védelmezőre lehet jól felnézni, akit nem érinthetünk meg, mert csak a tévében meg a rádióban van. Ha megfoghatjuk, akkor túl közeli, túl emberi, túlságosan olyan, mint én.

Szerencsére Kádár János mellett lenni még élőben is biztonságos érzés volt, de ha nem lett volna, akkor még mindig ott volt messze, valahol a távoli magasságban a nagy Szovjetunió első titkára.